

Kansliavdelningen

SOCIALTJÄNSTFÖRVALTNINGEN

Handläggare: Lisbeth Westerlund
Tfn: 08-508 25 016

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2005-02-23

SOCIALTJÄNSTNÄMNDEN

2005-03-15
DNR 106-39/2005

Till
Socialtjänstnämnden

Slag i luften - en utredning om myndigheter, mansvåld och makt (SOU 2004:121)

Remiss av betänkande av utredningen om kvinnofridsuppdragen,
(1 bilaga)

Förslag till beslut

1. Socialtjänstnämnden hänvisar till tjänsteutlåtandet som svar på remissen.
2. Tjänsteutlåtandet överlämnas till kommunstyrelsen.
3. Paragrafen justeras omedelbart.

Dag Helin

Eddie Friberg

Sammanfattning

Mäns våld mot kvinnor har under senare år i hög grad uppmärksammats i samhället. Det finns en bred enighet om vikten av att arbeta för ökad jämställdhet bland annat för att motverka att kvinnor och barn utsätts för våld av bland annat närstående män. Likaså finns en samsyn om att ge våldsutsatta kvinnor och barn stöd och skydd. Utredningens uppdrag att följa upp kvinnofridsuppdragen är angeläget för att öka förutsättningarna för att mäns våld mot kvinnor och barn minskar.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har till socialtjänstnämnden för yttrande överlämnat betänkandet Slag i luften, en utredning om myndigheter, mansvåld och makt (SOU 2004:121) av utredningen om kvinnofridsuppdragen. Remisstiden går ut den 10 mars 2005 men har förlängts till den 15 mars 2005. Sammanfattning av betänkandet biläggs tjänsteutlåtandet. Betänkandet i sin helhet kan hämtas på Internet, www.regeringen.se.

Ärendet har även remitterats till stadsledningskontoret.

Tjänsteutlåtandet har utarbetats inom kansliavdelningen i samarbete med Pre-cens och Kriscentrum för kvinnor inom individorienterade verksamheter.

Utredningen i sammanfattning

Regeringen beslutade den 16 oktober 2003 att bemyndiga statsrådet Margareta Winberg att tillkalla en särskild utredare för att följa upp och ur ett könsperspektiv utvärdera de myndighetsgemensamma uppdrag och de uppdrag till enskilda myndigheter, som gavs i samband med propositionen Kvinnofrid (prop. 1997/98:55). Utredaren skulle göra en samlad analys av eventuella hinder och strukturer som motverkar ett könsmedvetet arbete på de områden som detta uppdrag rörde. Utifrån denna analys har utredningen formulerat ett antal förslag för det kommande arbetet med mäns våld mot kvinnor.

Utvärderingen visar att myndigheterna utfört en del av uppdragen medan andra uppdrag inte utförts. Exempelvis har inte en enda myndighet på central nivå tagit fram handlingsplaner eller motsvarande övergripande policydokument för hur arbetet med mäns våld mot kvinnor ska bedrivas. De flesta myndigheter har inte heller vidtagit utåtriktade åtgärder i form av informationsspridning eller opinionsbildning.

En prioritering av utsatta kvinnor som brottsoffer kan ses hos flera myndigheter. Uppdraget om myndighetssamverkan har delvis utförts. Samverkansorganet Nationell myndighetssamverkan för kvinnofrid har etablerats. På regional och lokal nivå varierar samverkan kraftigt. Samverkansarbetet har till stor del varit av projektkaraktär, vilket är olyckligt med tanke på ambitionen med kvinnofridsuppdragen – att permanenta och ge kontinuitet i arbetet med mäns våld mot kvinnor. Uppdraget om fortbildning har till vissa delar utförts.

De myndighetsspecifika uppdragen har i större utsträckning genomförts av de olika myndigheterna.

Utredningens förslag omfattar många samhällsområden. Stora satsningar föreslås göras för att institutionalisera och systematisera arbetet, se till att tillräckliga resurser finns och skapa en samsyn som möjliggör ett effektivt arbete. Organiseringen av arbetet med mäns våld mot kvinnor föreslås få andra former på

nationell, regional och lokal nivå. Förslagen bygger vidare på redan befintliga institutioner och verksamheter, men även nya föreslås. Samtliga förslag utgår ifrån och utvecklar en könsmaktsförståelse av mäns våld mot kvinnor.

- En nationell expertgrupp för mäns våld mot kvinnor och barn föreslås tillsättas.
- Specialenheter för mäns våld mot kvinnor och barn föreslås inrättas hos Domstolsverket, Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten, Kriminalvårdsstyrelsen, Socialstyrelsen, Migrationsverket, Integrationsverket, Riksförsäkringsverket (Försäkringskassan) samt Statens skolverk.
- Lydelsen i socialtjänstlagens 5 kap. 11 § föreslås skärpas från ”bör” till ”skall”.
- Länsstyrelserna föreslås få ett skärpt tillsynsansvar inom området mäns våld mot kvinnor.
- Kommunala enheter med inriktning på mäns våld mot kvinnor och barn föreslås inrättas.
- Ett nationellt forskningscentrum för mäns våld mot kvinnor och barn föreslås etableras.
- Ett forskningsprogram om mäns våld mot kvinnor och barn föreslås inrättas.
- De lokala kvinnojourerna föreslås få statliga medel och kvinnojourernas riksorganisationer föreslås få ökade anslag.
- Krav på könsmaktsorienterad våldskompetens föreslås ställas vid tillsättning av tjänster med anknytning till mäns våld mot kvinnor.
- Rutiner för screening och statistikföring över mäns våld mot kvinnor föreslås utarbetas.
- En undersökning av samhällsekonomiska kostnader för mäns våld mot kvinnor föreslås genomföras.
- En utredning angående mäns våldsansvar föreslås tillsättas.

Förvaltningens synpunkter

Mäns våld mot kvinnor har under senare år i hög grad uppmärksammats i samhället. Det finns en bred enighet om vikten av att arbeta för ökad jämställdhet bland annat för att motverka att kvinnor och barn utsätts för våld av bland annat närstående män. Likaså finns en samsyn om att ge våldsutsatta kvinnor och barn stöd och skydd. Utredningens uppdrag att följa upp kvinnofridsuppdragen är angeläget för att öka förutsättningarna för att mäns våld mot kvinnor och barn minskar.

För att myndigheters och organisationers strukturella förbättringsarbete i kvinnofridsfrågor på regional och lokal nivå ska kunna utvecklas är det av stor vikt att centrala beslut och riktlinjer på riksnivå är klara och tydliga samt utgår ur ett genusperspektiv. Forskning och kunskapsbaserad metodutveckling bör vara grunden för det arbete som t.ex. kommunerna ska utföra.

Förvaltningen tillstyrker förslaget att socialtjänstlagens 5 kap. 11 § skärps så att ”bör” ändras till ”skall” (Socialnämnden *skall* verka för att den som utsatts för brott och dennes anhöriga får stöd och hjälp. Socialnämnden *skall* härvid särskilt beakta att kvinnor som är eller ha varit utsatta för våld eller andra övergrepp i hemmet kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.).

Utredningen föreslår att länsstyrelserna får ett skärpt tillsynsansvar när det gäller socialtjänsten om mäns våld mot kvinnor. Utredningens förslag är att ansvaret bör ligga under sakområdet jämställdhet. Länsstyrelsernas sociala avdelningar har tillsynsansvaret i de flesta frågor som handlar om socialtjänstlagen. Många av de frågor som handlar om våld mot kvinnor och våld mot barn, minderåriga, familjerättsliga frågor etc. hör till sociala avdelningarnas kompetensområden. Förvaltningen anser att det vore naturligare att tillsynsansvaret även vad gäller dessa frågor finns på sociala avdelningen.

Förvaltningen delar utredningens uppfattning om vikten av myndighetssamverkan. Stockholms stad har sedan år 1996 varit en av huvudaktörerna inom myndighetssamverkan ”*Operation Kvinnofrid*” som bildades som en fortsättning på ett tidigare regeringsuppdrag som möjliggjorde att Stockholms län år 1992 fick starta ett pilotprojekt i kvinnofridsfrågor. Det projektet handlade under tre års tid om kompetenshöjande utbildningar om mäns våld mot kvinnor. Målgruppen var personal inom socialtjänsten, sjuk- och hälsovården samt polisen i länet. Operation Kvinnofrid har fortsatt detta arbete med utbildnings- och informationsfrågor samt haft som mål att bilda opinion mot mäns våld mot kvinnor/barn i nära relationer. Till de utåtriktade opinionsbildande initiativen hör bl.a. fyra genomförda affischkampanjer i länets kollektivtrafiknät.

Det viktigaste kvinnofridsarbetet inom såväl Stockholms stad som polismyndigheten och landstinget har varit kompetenshöjande utbildningar för den egna personalen. Utveckling av den lokala myndighetssamverkan mellan stadsdelsförvaltningar, närpolisområden och vårdpersonal har varit ett annat prioriterat arbetsområde.

I stadens budgettexter anges årligen de övergripande målen för särskilda satsningar för kvinnor, barn i behov av stöd, åtgärder mot missbruk samt brottsförebyggande åtgärder. Under dessa rubriker lyfts frågor upp som handlar om mäns psykiska, fysiska och sexuella våld mot kvinnor och barn i nära relationer. Under senare år har även könsmaksordningen i dessa frågor tydliggjorts.

Socialtjänstförvaltningen har inom området ”det sexuella våldet” mot kvinnor en prostitutionsenhet som har i uppdrag att arbeta för att minska prostitutionen. Förvaltningen har även deltagit i ett samarbetsprojekt med Stiftelsen Kvinnoforum, länsstyrelsen, Kommunförbundet Stockholms län (KSL) samt polismyndigheten om människohandel (trafficking). Detta samarbete har resulterat i ett gemensamt handlingsprogram mot människohandel.

Det hedersrelaterade våldet mot döttrar utövas av familjens män och söner samt andra män i slakten. Det kan också ske utan att familjens/släktens kvinnor motsätter sig – men samtidigt måste man vara medveten om att de själva kanske har varit utsatta för detta våld eller lever under ständig hot och vågar inte vidta några åtgärder för att skydda flickorna. Det är också känt att de söner och män i familjen som inte vill ”lyda” och följa gamla sedvänjor som förtrycker kvinnor kan bli utfrysta från slakten eller hotade och trakasserade av sina manliga släktingar.

Socialtjänstförvaltningen har för flickor och unga kvinnor med utländsk härkomst ett skyddat boende ”Kruton” med åtta platser och i nära anslutning till det ett stöd- och rådgivningscenter dit både stödbehövande flickor och kvinnor samt stadsdelsförvaltningar kan vända sig med frågor om hedersrelaterat våld.

Kriscentrum för kvinnor i Stockholms stad är ett av de få kommunala kriscentra för våldsutsatta kvinnor och deras barn i Sverige. Kriscentrumet har en jourtelefon dit hjälpbehövande kvinnor alltid kan ringa, dygnet runt. Centrumet har också en kostnadsfri öppen mottagning för hjälpbehövande kvinnor och i huset finns skyddat boende för 10 kvinnor och deras barn.

I utredningen diskuteras resursprioritering, hur arbetet med mäns våld mot kvinnor organiseras samt hur kunskaper om mäns våld används. I diskussionen tas även upp att arbetet med mäns våld mot kvinnor på länsövergripande och kommunal nivå är osynligt.

För Stockholms stad del är emellertid arbetet inte osynligt och den länsgemensamma samverkan inom Operation Kvinnofrid har också bidragit till att detta samhälls- och folkhälsoproblem har synliggjorts. I första hand är det stadens 18 stadsdelsnämnder som ska ta hand om våldsutsatta kvinnor, barn och ungdomar enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen.

Förvaltningen delar utredningens uppfattning att handlingsplaner inte fyller någon funktion innan de är implementerade i den dagliga verksamheten. Stadsdelsförvaltningarna har tagit fram lokala handlingsplaner för sitt kvinnofridsarbete. Arbetet med att implementera dessa pågår.

Kommunens invånare omfattas enligt kommunallagen av likställighetsprincipen. Som ett led i detta arbete kommer stadens övergripande handlingsprogram i kvinnofridsfrågor ses över. I samband med programarbetet kommer också gemensamma metoder och rutiner (t.ex. screening som leder till mera tillförlitlig lokal statistik) i bemötandet av våldsutsatta kvinnor/barn diskuteras. Alla stadsdelsnämnder kan via handlingsprogrammet få gemensamma riktlinjer för sitt kvinnofridsarbete.

I utredningen framförs behovet av att institutionalisera arbetet med kvinnofridsfrågor. Förvaltningen delar uppfattningen att det behövs speciella kunska-

per och färdigheter att arbeta med våldsutsatta kvinnor och barn/ungdomar. I Stockholms stad finns bl.a. positiva erfarenheter av de speciella familjevåldsenheter som polismyndigheten har i två polismästardistrikt. Samverkan mellan polisen, åklagarmyndigheten och stadsdelsförvaltningarna inom familjevåldsenheter gagnar både våldsutsatta kvinnor och barn samt flickor som är utsatta för hedersrelaterat våld.

Ur barnens synvinkel är det viktigt att stöd- och hjälpåtgärder sätts in tidigt – mäns våld mot kvinnor i nära relationer förekommer mest i unga familjer – där det finns små barn. Denna uppgift får också stöd från Statistiska Centralbyråns (SCB) tidigare välfärdsundersökningar. Mest utsatta var/är ensamstående unga mammor och den som utövar våld eller hot om våld mot dem är nästan uteslutande tidigare sambo, pojkvän, barnens pappor. Över huvud taget måste all kunskap och metoder som handlar om att behandla våldsutövande män få starkare ställning i kommuners och statliga myndigheters arbete. Därför är det viktigt att t.ex. den personal inom kriminalvården som kommer i kontakt med våldsutövande dömda män är välutbildad för att kunna bemöta dessa män och hjälpa dem från ett brottsligt beteende.

Bilaga

Sammanfattning av betänkandet Slag i luften, en utredning om myndigheter, mansvåld och makt (SOU 2004:121)